

Blodbokar i Bankeryd – Biologisk naturvärdesbedömning

Tomas Fasth

Pro Natura

Inledning

Jönköping kommun arbetar fram en ny detaljplan i centrala Bankeryd vilket berör två äldre bokar vid sidan av Sjöåkravägen. Dessa har av Länsstyrelsen registrerats som naturvärdesträd med särskilda naturvärden. Förekomsterna av träd är för övrigt få i denna centrala del av Bankeryd.

På uppdrag av Jönköping kommun har Pro Natura ombetts göra en fördjupad naturvärdesbedömning av bokarna. Arbetet har utförts av Tomas Fasth, Ölmstad. Fältbesiktning gjordes 23/4. Kommunens kontaktperson har varit Dag Fredriksson.

Metodik

Naturvärdesbedömning av träd görs enligt standardiserad metod i Sverige. De egenskaper som bokarna kvalat in på är grovlek och håligheter. Träden bedömdes 2010 och deras omkrets var då 285 respektive 352 cm i brösthöjd. Bägge träden bedömdes som friska och med små håligheter. Fördjupad inventering innebär att påväxten av lavar och mossor studerats.

Resultat

Bokarna har vuxit sedan föregående mätning. Under de 9 åren har tillväxten varit likvärdig hos bokarna, från 285 till 302 respektive 352 till 372 cm. Den klenare har en större hålighet, >2 dm. Håligheten i den grövre är <1 dm. Bägge bedömdes fullt friska. Lövsprickningen hade inte påbörjats vid besöket. Ingen blottad ved noterades.

Bokbark är som regel slät även hos äldre träd och detta överensstämmer med de bägge blodbokarna. Barkens pH varierar med jordmånen. Omgivningens påverkar där odlingsmark och vägar kan sprida näringsrikt stoft från vägar ger märkbar effekt på lavfloran. Luftföroreningars betydelse för lavfloran finns många undersökningar som visar. Främst svavelhaltiga föroreningar från förbränning av olja har visat sig vara negativ. Skilda lavararter har emellertid uppvisat olika tålighet mot förorening varför lavarna på många håll använts som mått på luftkvalitén. Även många epfytiska mossor reagerar negativt på förorening.

Lavfloran var oväntat artrik på bägge bokarna. Oväntat var att finna många arter som vanligtvis föredrar de ädlaste ädellövträdens bark, d v s ask, alm och lönn vilka har högst pH. Bladformade lavar dominerar där främst ska framhållas de många arterna av Physciaceae med åtminstone en handfull väl utbredda arter. Här ska framhållas finlav, dagglav, kranslav och månformig rosettlav. Vanlig är också den vackert gulfärgade väggslaven som också brukar uppträda på annat underlag med högre pH, främst asp. Dessa arter är förhållandevis känsliga för luftföroreningar och visar på god luftkvalitet i Bankeryds centrala delar. Väl utbredda är likaså klubbköldlav, skrynkelav och brun kantlav. Busklavar är mindre framträdande som brukligt på slätbark. Få och små bålar sågs av slånslav. Rikligt utbredda är även hätt mossor (*Orthotrichum* spp). Vanligast är hårhätt mossor som är stoftgynnad liksom flera av de utbredda bladlavarna. Av naturvårdsarter ska framhållas rik förekomst av dvärgtufs. Denna mycket småväxta buskformade lav är signalart i skogen där den oftast växer på solitära ädellövträd i gläntor. Vanligare är den i västra Götaland. Hålligheters innehåll av andra organismer har inte närmare studerats. Här finns en potential för såväl högre som lägre djurliv.

Bedömning

De bägge bokarna som mest märks som bärare av belysning i Bankeryd är även värdebärare av lavar och andra epifyter, inte minst hätt mossor, där floran uppvisar stoftkrävande och oväntat många arter. Många arters känslighet mot luftföroreningar skulle göra bokarna lämpliga att användas inom miljöövervakningen i kommunen.

Bokarna är nu medelålders och bedöms vara livskraftiga i ca 100 år ifall trädens stam och rötter inte skadas. Deponier av fyllnad eller annat ovan rötter eller som förhindrar vatten att tränga ner i jordtäcknet ska undvikas. Bok är normalt ett skuggtåligt träd som klarar att växa upp under andra krontak men dessa solitärer mår bäst av fortsatt fri exponering. Undvik därför att uppföra nya byggnationer intill bokarna. Lämna en fri zon av minst 3 meter att låta kronor utvecklas inom. Ju större frizon desto längre kan bokarna klara sig i framtiden.

Tomas Fasth, Pro Natura
Håknarp 6, 563 93 Gränna